Restructuring Relations: Indigenous Self-Determination, Governance, and Gender Rauna Kuokkanen pdf download

RESTRUCTURING RELATIONS

Indigenous Self-Determination, Governance, and Gender

RAUNA KUOKKANEN

RESTRUCTURING RELATIONS

Restructuring Relations

INDIGENOUS SELF-DETERMINATION, GOVERNANCE, AND GENDER

Rauna Kuokkanen

OXFORD
UNIVERSITY PRESS

OXFORD
UNIVERSITY PRESS

Oxford University Press is a department of the University of Oxford. It furthers the University's objective of excellence in research, scholarship, and education by publishing worldwide. Oxford is a registered trade mark of Oxford University Press in the UK and certain other countries.

Published in the United States of America by Oxford University Press
198 Madison Avenue, New York, NY 10016, United States of America.

CIP data is on file at the Library of Congress
ISBN 978–0–19–091328–1

9 8 7 6 5 4 3 2 1

Printed by Sheridan Books, Inc., United States of America

for Elias and Matias and all future generations of Indigenous children

Contents

Acknowledgments

I AM DEEPLY grateful to all who have supported me through the process that has made this book possible. These people include colleagues, family, friends, and the research participants and research assistants whom I acknowledge below. There are also general and material factors that have enabled this book. One of the general factors is the emergence and growth of sustained and strong Indigenous feminist theory and practice in the past decade. This book would have not been possible without the critical interventions of Indigenous feminist scholarship and activism not only in research, but also Indigenous and mainstream societies. Whereas today we can say that Indigenous feminism exists without apology, it was not the case when I was drafting my research proposal that became this book and submitted my grant application in 2009 (although to my great surprise, I received an SSHRC Standard Research Grant the first time I applied).

I am grateful to the Social Sciences and Humanities Research Council for this financial support, which enabled me to do the fieldwork for this book and employ excellent research assistants to help collect and transcribe the research material. I am particularly grateful to Sam Grey for her extensive and invaluable research assistance, which included identifying research participants and conducting interviews in the Lower Mainland and on Victoria Island (British Columbia). She also continuously flagged and provided me with relevant literature and other sources. I also thank my other research assistants: Tuuli Miettunen, who provided help with transcribing interviews conducted in the Sámi language and doing extensive newspaper searches in Finland; Astrid Hägerdal, who helped with transcribing interviews conducted in Swedish and translating certain expressions into English; and *mahsi cho* to Kristen Yakeleya, who assisted me in organizing and coordinating research and youth meetings and in contacting research participants in Tulít'a, Northwest Territories.

I want to acknowledge and thank all the research participants who trusted and had faith in me and my abilities to carry out this project. I want to thank particularly those participants who saw the importance of my research project and shared that with me. In the darkest moments of writing the book, it was that support and encouragement and the responsibility the research participants had bestowed me that reminded me of the importance of completing it. At times, I felt the responsibility weighing heavy on my shoulders while at the same time, pushing me forward and preventing me from giving up. Special thanks and *mahsi cho* goes to everyone in Tulít'a who welcomed me and my family to their community for such an unforgettable stay by the mighty Mackenzie River in the summer of 2014.

I am deeply saddened for the unexpected passing of one of the research participants and my dear friend, Henriette Rasmussen, in 2017 during the last stages of writing this book. Henriette's warm spirit, support, and sharp insight provided me invaluable guidance both before and during my stay in Nuuk, Greenland. Henriette welcomed me and my family into her home and family for which I say *qujanaq, ollu giitu*, thank you. I also thank Henriette's family, with whom we spent a lovely Easter in 2013 in Nuuk. It saddens me that Henriette was not able to see this book in its final form.

I thank Angela Chnapko at Oxford University Press for her interest and encouragement from the start. Her support and advice kept me on track when I needed it most.

I am grateful to friends and colleagues for having taken the time to give me comments on drafts or talk with me about the project. I would particularly like to thank Joyce Green, Jennifer Nedelsky, Joseph Carens, Val Napoleon, Mary Eberts, Makere Stewart-Harawira, John Bernard Henriksen, Ulf Mörkenstam, Matt James, Melissa Williams, Gudrun Eriksen Lindi, and other members of the Sámi Women's Forum, especially the participants of the 2015 gathering in Ubmeje/Umeå, Sweden.

I express my special gratitude to Deborah Simmons for her thoughtful and extensive engagement with my work. Deb's generous support and help made my work possible in Tulít'a, and her kind yet always sharp and grounded feedback sharpened my thinking on several occasions. Not least, Deb's continuous insistence on making my writing and thinking more accessible to a broader audience was an invaluable learning experience for me. She also helped me organize a number of community meetings and gatherings in Tulít'a, including a workshop in May 2017 when I was able to return to Tulít'a to share my research findings with community members. Deb helped to plan and facilitate the very successful workshop we called "Strong People, Strong Communities."

My biggest thanks and deepest gratitude is to my family, whose endless support, patience, and understanding have made my work and this book possible. *Giitos eatnat* to my mother Kirste for her teachings, support, and stories that sustain our family in numerous ways. She's also a role model for having written way more books than I ever will. *Giitos eatnat* to my sons Elias and Matias for their beautiful presence and joie de vivre that balances my life in ways that nothing else can. I remain most grateful of all to my partner Philip, whose enduring and everlasting good spirit, love, and support in countless ways

enabled me to do this work. You made things work out when I was about to despair and were always up for a trip with infants and small children in tow, no matter how remote a location. Without you this book simply would have not been possible, starting from the pre-kids brainstorming session in a rainy Toronto parking lot waiting for a ride in 2009. What a journey it has been!

RESTRUCTURING RELATIONS

Why is it so difficult to write and speak as an Indigenous woman, explicitly from an Indigenous woman's experience, about the broader political issues of self-determination, Indigenous legal orders and law, self-government, or aboriginal rights?[1]

VAN NAPOLEON

Introduction

INDIGENOUS FEMINIST EXAMINATION OF SELF-DETERMINATION

THIS BOOK SEEKS to answer the question posed by Val Napoleon, Cree feminist legal scholar, by doing three things: conceptualizing Indigenous self-determination as a foundational value that seeks to restructure all relations of domination; examining gender regimes of Indigenous self-government institutions; and interrogating the relationship between Indigenous self-determination and gender violence, specifically violence against Indigenous women. It is my contention that in order to answer Napoleon's question, we need to examine the broader political issues of self-determination, Indigenous legal orders and law, self-government, and Indigenous rights specifically through the lens of gendered violence at various levels, ranging from the structures of the state to interpersonal physical and sexual violence.

Drawing on my fieldwork with mostly Indigenous women in Canada, Greenland, and Sápmi,[2] I argue that the difficulty for Indigenous women to speak and write about these issues arises from the fact that despite their long and active involvement and participation in multiple ways, their views have been systematically brushed aside in formulating Indigenous self-determination and self-government discourses that have been formalized in international law and national legislation in the past couple of decades. Yet we need to acknowledge that adding and stirring will not change much. Inserting Indigenous women's views into these discourses will not transform the discourses to reflect or represent what self-determination and self-government mean for these women.

What is required, rather, is an Indigenous feminist examination of self-determination. This book critically interrogates normative notions and predominant discourses of Indigenous self-determination, the structures of Indigenous self-government institutions,

and their ability to address violence, especially violence against Indigenous women. Drawing particularly on Indigenous and feminist political and legal theory, I theorize and analyze these new forms of self-determination in light of the existing Indigenous political discourses and Indigenous self-government arrangements. I argue that the rights approach alone is too limited and is not able to fully grasp or adequately represent the meaning of Indigenous self-determination. I infer from interviews in the three regions that Indigenous self-determination is a foundational value that fosters the norm of integrity manifested in two central forms, integrity of the land and individual integrity, including freedom from bodily harm and violence.

As a foundational value, I suggest that Indigenous self-determination seeks to restructure all relations of domination premised on inequality and injustice. These relations include relations of settler colonialism, neoliberal capitalism, paternalism, misogyny, sexism, homophobia, and gender violence. Many of us are familiar with the principle and practice of Indigenous self-determination as a means of restructuring the fundamental structural relation of settler colonialism as violent dispossession that extends to Indigenous lands and (women's) bodies. Less known is the other central aspect of restructuring that targets those relations of domination that prevent Indigenous women from being legal and political actors and serve in their political and economic roles not only in the mainstream political system (i.e., representation in political institutions), but also according to their own governance practices.

As a foundational value that fosters the norm of integrity, self-determination restructures the hierarchical relation between Indigenous politics and gender. This relation is characterized by the persistent division into self-determination/self-government issues and gender/social issues, which, as the participants in this book forcefully argue, stand in the way of implementing, realizing, and exercising Indigenous self-determination.

The UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples (UNDRIP), adopted in 2007 by the General Assembly, establishes self-determination as a foundational right and principle that gives rise to other central Indigenous rights such as free, prior, and informed consent stipulated in a number of articles vis-à-vis development of Indigenous peoples' lands, territories, and resources; forcible relocation; cultural and intellectual property; and states' legislative or administrative measures.

Consent is critical to the theory of Indigenous self-determination I propose in this book. Consent undergirds the two key dimensions of the norm of integrity discussed here. The integrity of Indigenous territories is upheld through Indigenous people's collective consent, whereas bodily integrity is secured and protected through individual consent. Drawing on the participant interviews, the theory of Indigenous self-determination I propose maintains that like the two aspects of the norm of integrity, the two forms of consent are inextricable. UNDRIP, however, only stipulates Indigenous people's collective consent in its provisions with an emphasis specifically on free, prior, and informed consent in the context of development projects. Notwithstanding the critical importance of collective consent over land and resource use to the integrity and indeed

survival of Indigenous peoples as distinct peoples, UNDRIP's conceptualization of self-determination remains incomplete without the equally important individual consent.

I do not question UNDRIP's significance or legitimacy, but I maintain that it has considerable shortcomings. I have previously argued that UNDRIP fails in protecting Indigenous women's rights.[3] In this book, I argue that considering Indigenous self-determination solely through international law and as a right is extremely limiting, as it does not do justice to the depth and extent of the concept. In fact, focusing only on the rights framework excludes a range of normative understandings of the concept that have to do with Indigenous ontologies and philosophies. These shortcomings underline the limitations of international law and its capacity to come to grips with the critical intersection of what Winona LaDuke termed already twenty years ago as "Our Bodies, Our Communities and Our Self-Determination."[4]

Recent standoffs and Indigenous nationhood movements have thrown the limitations of the current formulations and structures of Indigenous self-government into sharp relief. They have demonstrated how Indigenous self-government institutions fail to protect us, whether the logic and violence of settler colonialism or interpersonal sexual and physical violence and coercion. The same goes with definitions of Indigenous self-determination as a collective human right and a normative principle now encoded in international law. When the vital interests of the settler colonial state (which more than ever coincide and collude with the global corporate interests) are threatened, human rights, both collective and individual, of Indigenous people and international law such as UNDRIP with norms such as the free, prior, and informed consent weigh very little, if at all.

Many of the frontline peaceful protesters at recent standoffs have been Indigenous women—which brings us back to the question by Napoleon in the epigraph at the beginning of the chapter. Indigenous women have long been standing up, whether in the form of a camp, movement, occupation, land reclamation, rally, or campaign. The problem with the broader political issues of self-determination, self-government, Indigenous legal orders, law, and Indigenous rights is that they typically are formulated in response to, or in conversation with, settler colonialism, and as such they exclude Indigenous women and their concerns. For that reason, the broader political issues of self-determination typically conform and conciliate to the logic of settler colonialism. They rarely relate or have relevance to Indigenous women's conceptions and experiences of self-determination. Yet from the onset of the Indigenous rights movement, Indigenous women have been involved in struggles for reclaiming and restoring self-determination of their communities and nations. Until recently, however, their roles and contributions have been systematically overlooked and sidelined by their male compatriots and non-Indigenous actors alike. In spite of the considerable strides Indigenous women have made over the past several decades in terms of participation and expanding agendas of Indigenous politics, there is still a long way to go.

Simultaneously, Indigenous women's own self-determination has been contested and denied first by patriarchal colonial law, policies, and institutions, and later by Indigenous

men, who have internalized and adopted the norms and values of patriarchal colonialism. As a result, Indigenous women's rights—or perhaps more correctly, their responsibilities to their territories and practices that go with those responsibilities—have been erased. Indigenous women's participation, human rights, political status, and well-being have been radically curtailed. Indigenous women's self-determination has been set up as an individual(istic) right against the a priori right of self-determination of Indigenous nations and communities.

Self-determination (both individual and collective) and gendered violence are among the most important and pressing issues for Indigenous women worldwide. Yet the considerable body of scholarship on various aspects of Indigenous self-determination, including the scope and implementation of self-determination, capacity-building, and different self-government arrangements, rarely examines these issues from a gendered perspective or applies a gender-based analysis. Instead, this literature discusses processes of Indigenous self-determination as if they were phenomena outside of gendered political structures and relations of power, or outside of processes of gendering in society in general. As a result, conventional nongendered research on Indigenous self-determination conceals the patriarchal structures and relations of power, which not only create hierarchies and differential access to resources, representation, and political influence in Indigenous societies, but also ultimately prevent the realization of collective and individual self-determination.

While gender has been a focus of study in Indigenous studies and to a lesser extent, in Indigenous politics, I am not aware of research on institutional gender structures of Indigenous self-government. Yet it is a critical component of Indigenous feminist analysis interrogating Indigenous governance and the self-government frameworks. Previous research on self-determination and Indigenous women has focused on two main issues: traditional political roles of women in Indigenous societies and the impact of colonization on these roles;[5] and women's participation (or absence) in contemporary self-governance negotiations, agreements, and institutions.[6]

Part of Indigenous self-determination as restructuring relations of domination is to analyze and expose the gendered character and structures of Indigenous self-government institutions. Gendering refers to a range of interrelated processes formed by divisions between conceptions and social constructions of male and female, masculine and feminine, which privilege certain people over others. It constructs divisions along gender lines, including labor, identity, approved behavior, and power, and establishes gendered hierarchies through interpersonal interactions.[7] At the institutional level, gendering occurs through the construction of symbols, images, and ideologies that legitimize organizations generally conceived as gender-neutral. Gender regimes refer to the pattern of gender relations within a particular institution. They represent "the historically produced state of play in gender relations" and manifest through three main structures: a gender division of labor, a structure of power, and the gender patterning of emotional attachments.[8]

THE CONCEPT OF GENDER

The concept of gender is complex, and has been long contested by Indigenous people. Historically, for example, Haudenosaunee and Cherokee clanmothers repudiated Western ideologies of womanhood and their employment to justify the dispossession of Indigenous lands.[9] A central tool of this dispossession was the institution of a rigid, hierarchical, and heteropatriarchal gender binary, particularly through the church and residential schools. Prior to the imposition of the gender binary, multiplicity and fluidity of genders and gender roles was common among many Indigenous peoples.[10] As an example, one research participant pointed out how gender is essentially a reflection of an individual's spirit more than anything else:

> This whole gender-sex thing, we had it down a long time ago, right? We didn't need, you know, second stage feminism to teach us that. We, I think Indigenous communities have long, for a long time understood the difference, and so the feminine and the masculine are more spirit concepts as opposed to, about your body parts. And therefore we had more gender fluidity in our communities because it's an understanding of spirit as opposed to, you know, it's about spirit and roles related to spirit as opposed to, like, what parts you were born with.[11]

Greenlandic scholar Karla Jessen Williamson goes as far to suggest that the egalitarian Inuit society was in fact genderless, reflected in the absence of gender in personal pronouns and traditional Inuit naming practices in which infants are given names of ancestors and relatives regardless of their gender.[12] The division of labor and responsibilities did exist in traditional Inuit society but it was flexible, allowing reversal when needed or appropriate.[13]

These examples do not suggest that the gender fluidity prevails as the norm in contemporary Indigenous communities. Aware of the current prevalent patriarchal gender norms on Indigenous communities and political structures, the participant above instead insists on the need to critically and honestly examine the effects of the imposed colonial gender structures, including the benefits they have endowed for some (especially the Indigenous male elite). The imposed colonial gender binary has served as an effective tool in political, popular, and military discourses of constructing Indigenous peoples as a deviation from the (also constructed) hegemonic heteronormativity of Euro-American society in order to legitimize their dispossession and assimilation policies.[14] Some scholars refer to this gendered colonial process as "straight making" in the context of US settler colonialism: a systematic effort to "make Native Americans straight" by forcing them into the gender binary and Anglo-American norms of identity, family, kinship, and governance.[15] One such example, the transformation of the traditional governance structure of the Seneca Nation, is considered in chapter 3 in relation to participant discussions

Exploring the Variety of Random Documents with Different Content

edessämme kuolleita, kuolleita vain... ratsastajat kaatuivat satulastaan... Kymmenes kerta... meitä ei tuhannesta ollut sataakaan jäljellä... Taavinkin jo oli loppu käsissä, kaikki musteni silmissäni, putosin kuin pyy kuusen latvasta. Antero, oletko maannut kuolleen hevosen alla?"

"He ratsastivat ylitsemme, siinä kuin verissämme makasimme. He huusivat: Toria! toria! [Victoria!] Rupesi hämärtämään illalla, veri vuosi, sade virtaili, yö tuli: toria! toria!... Mutta Kräkkenissä syntyi kirkuna. Oletteko nähneet susijoukon hyökkäävän halmepellolla olevaan lammaslaumaan? Sveden kommen! Sveden kommen! Sveden kommen! [Die Schweden kommen, ruotsalaiset tulevat!] Toolhanssi oli siellä Kingin kanssa... kaikki nurin niskoin, kaikki jalkoina, jalkoina, jalkoina vain, siinä nyt oli torian loppu! Servi tuli... me kaikki satulaan taas, rikki poljettuna, verisinä ja raajarikkoisina... Niin, pojat, meitä oli vielä muutamia niissä voimissa, että saatoimme nostaa jalkamme jalustimeen! Ja sitte ulos pimeyteen Hatsin ja lammaslauman perään... Jumala kanssamme! Ruotsalaiset tulevat! Keihäät selkään... tuossa yksi, tässä kaksi, siellä neljä... Kun oli niin pimeä, että puihin hakkasimme, palasimme takaisin. Mutta kun päivä koitti, ratsastimme kaikki, joilla hevonen oli, Toolhanssin muassa ja otimme vankia, lippuja, saaliita. Vursti ratsasti pakoon, kuru, kuru, että hänen pyöreä vatsansa kurisi! Ei koskaan se vursti niin sukkelaan ratsastanut, sitte kuin hän Reitelestä karkasi. [Breitenfeld. Taavin kertomus tarkoittaa Juhana Banér'in veristä ja loistavaa voittoa Wittstock'in luona Syyskuun 24 päivänä (Lokak. 4 p.) 1636, jossa Ruotsin sotajoukot kadottivat lähemmäksi 5000 miestä, mutta keisarilliset ja saksilaiset menettivät 11,000.] Me otimme hopeakannut ja kaiken hänen vaahtoavan oluensa... Kas se vasta olutta oli, pojat!... Kaikki heidän tykkinsä, kuormastansa, ruokansa, rahansa, sata lippua... kaksikymmentä keltasta tukaattia sain

yhdestä… ja sitten tuli hyviä päiviä, sianlihaa, olutta ja viiniä, ja Paneeri joi ja Toolhanssi joi, ja Taavi joi, mutta sadeveden annoimme maahan juosta. Kas se vasta toria oli, pojat! Se oli hupaista. Me nauroimme paavia, nauroimme Hatsia, nauroimme vurstia… Eläköön kuningatar! Noh, kuka tahtoo tulla urheaksi mieheksi ja ansaita kaksikymmentä kultarahaa silkkirepaleesta?"

"Jaa, eläköön kuningatar!" Puhuja astui alas kiveltä, kuunteliain riemuhuutojen kaikuessa, ikään kuin voittaja, vähän iloisena, puoleksi itkusilmissä, jotenkin heltyneenä oluesta, mutta vielä enemmän taistelun verisistä muistoista, varmana siitä, että häntä ymmärrettiin sekä ehkä myöskin varmana siitä, että hänen onnistui saada täytetyksi noita harventuneita rivejä ratsasjoukossaan, joka nyt oli Pommerissa. Kuunteliat olivat, samati kuin puhujakin, runsasvaraisen kestitsemisen takia kadottaneet jörömäisen suomalaisen levollisuutensa; heidän nähtiin vuoroin itkein osottavan ratsumiehelle ystävyyttään sekä tuovan hänelle uusia olutruukkuja. Hän oli kuitenkin yksi heidän omaisistaan; kaikki olivat he nähneet hänet auran perässä kulkemassa, ennenkuin hän kruunun pukuun vaatetettiin, jossa hän sai sekä nähdä että kokea noin kummallisia asioita. Niin kyllä, niistä kahdestakymmenestä, jotka hänen kanssaan Eurajoelta lähtivät, oli hän ainoa, joka palasi; muutamia oli hän nähnyt vieressään kaatuvan taistelussa, toiset olivat kadonneet hänen näkyvistään sotalasaretissa tahi vankeudessa. Mutta hän oli kuitenkin yksi, joka oli jäljellä, ja minkä kunnian, mitkä rikkaudet olikaan hän voittanut! Miksikä ei joku toinen olisi saattanut tulla siksi, kuin hän oli tullut? Vahinko vain, että oli kovin vähän miehiä jäljellä, jotka olisivat kyenneet kiipeämään kruunun satulaan! Pojat, jotka eivät vielä olleet kahdeksantoista vuotisia, päättivät viipymättä sen tehdä.

Nuot molemmat herrat palasivat taloon; heidän sydämmessään vallitsivat monenmoiset tunteet. Molemmat olivat vanhoja sotamiehiä ja ymmärsivät panna arvoa voiton vaikutuksiin, mutta molemmat, tätä nykyä valtaneuvoksia ja valtiomiehiä, ymmärsivät myöskin, mitä sodat maksavat.

"Onhan toinen ääni torvessa nyt, kuin mitä täällä oli Nordlingin jälkeen", sanoi Brahe miettivästi. "Sota-onni on kuten lumilinnoitus Maaliskuussa — saatatteko taata tuleeko kylmä vaiko suoja? Näittekö äidin, jolle tuo mies kertoi hänen poikansa kuolemasta? Ymmärsinhän puheenne oikein? Ettekö siten sitä minulle selittänyt? Hän oli mielestäni köyhä vaivainen, mutta minä en kyyneltäkään havainnut hänen kuihtuneilla poskillaan. Olikohan nainen murheesta ja kurjuudesta tylstynyt? Kentiesi, kentiesi ei. Voitonriemu pyyhkii monet kyyneleet. Laskitteko nuot nuoret miehet tuolla, jotka vielä ovat jäljellä auran käyttämiseen? Minä ne olen lukenut: niitä oli noitten kahdensadan joukossa kaksitoista tahi viisitoista. Se on tämän maan perikato, Kurki. Hankkikaa meille rauha."

"Valtiokansleri hoitaa ulkomaan asioita Saksassa mielin määrinsä", vastasi presidentti olkapäitään kohottaen. Kurki oli kuten myöskin Aake Tott, Aksel Oxenstjernan vastustaja neuvoskunnassa.

Brahe oli vaiti. Hänpä lähetettiin Suomeen, jotta hän ei tulisi Oxenstjernan Tukholmassa olevaa puoluetta mahtavammaksi.

Aake herra oli suopursuilla vihtonut pois luuvalonsa, ja ilmaantui taas vieraittensa joukossa mitä kohteliaimpana isäntänä. Kosian täytyi esiintyä nuorena ja kekkeänä.

Illallinen syötiin kello seitsemän ja siinä tarjottiin päivän saaliista taidokkaasti valmistettua hirvenpaistia. Suurempi osa vieraista

erkani, palataksensa valoisan kesäyön läpi sukulaisten ja tuttavien luo. Missäpä nuoriso erkanee toisistaan ilman lämpimiä tunteita? Henrik Lindelöf sanoi Saara Skytelle: Jos teiltä saan muiston mukaani sotaan, olen haavoittumatta oleva! Lorentz Creutz sanoi Elsa Duvallille: yksi loihtusauva teiltä minulle mukaani, ja minä olen löytävä kultaa kaikista Suomen vuorista! Sallimus, joka ani harvoin mukautuu nuorten unelmiin, antoi näitten molempien nuorten miesten pettyneellä toivolla ostaa elämänsä onnen. Henrik Lindelöf kaatui seitsemän vuotta tämän jälkeen sodassa ratsumestarina, mutta ei kuitenkaan ennen, kuin Saara Skytte oli tullut hänen vaimokseen. Lorentz Creutz ei löytänyt mitään kultaa Suomen vuoristoista, mutta hän toi jo vuonna 1639 Elsa Duvallin onnellisena vaimonaan kotiinsa.

Kreivi Brahe ja presidentti Kurki perheinensä jäivät yöksi Lavilaan. He istuivat illallisen jälkeen teltassa Aake herran ja pienen Klaus pojan kanssa, joka kipeänä vihasta ja sokerileivoksista, oli hävennyt näyttää itseänsä ennen kuin nyt vasta. Tallimestari Lauri Palikka astui sisään ja antoi, tehden sotakunniaa kreivinnalle hänen kadonneen kukkavihkonsa sekä siinä riippuvat kultavitjat ja hopeaneulan.

Kreivinna, joka tästä odottamattomasta löydöstä kovin ihastui, kysyi kuka vihkosen oli löytänyt.

"Nuoren herra Klaun palveluksessa oleva poika sen löysi puron luona, siellä, missä teidän armonne ratsasti ylitse metsästykseen mentäissä."

"Käske poika tänne!"

Bennu tuotiin esiin. Hänessä oli vielä noitten palavien nuolien merkkiä kädessä ja leuassa.

"Sinä olet nuoren Klaus herran palveluksessa?"

"Olen saanut eron."

"Nyt jo? Se oli aikaista. Miksikä olet antanut hänelle eron, Klaus?"

"Siksi, että hän on tyhmä. Siksi ettei hän tottele, kun minä käsken", vastasi tämä toivokas, tulevainen ensimmäisen luokan kavaljeeri-aines.

"Mitäs sanot?" kysyi isä, sotamarsalkka.

"Olen erottanut hänen sen vuoksi, että hän on tyhmä", vastasi poika röyhkeästi.

"No mikä nyt, Klaus? Olettehan olleet mitä parhaimmat ystävät. Hän on opettanut sinua ratsastamaan, poika, ja sitäpaitsi on hän minun kummipoikani. Kuinka se nyt olikaan —? Palikka? Eiköhän se ollut jossakin Hämeenmaassa? Ja eikö hänen armonsa presidentti myöskin samassa tilaisuudessa ollut kummina?"

Tallimestari todisti tuon "jossakin missä hyvänsä." Presidentti ei saattanut muistaa ketään kummipoikaa Hämeenmaassa.

"Minäkin olisin sen unhottanut", hymyili Aake herra tuimalla irvistyksellään, "jollen olisi pahaksi onneksi ratsastanut kumoon lumikinokseen arvoisan sukulaiseni, ja sitten juonut sovitusta hänen kanssaan eräässä pirtissä Satakunnassa."

"Nyt sen muistan", sanoi presidentti kooten ajatuksiaan. "Se oli Uudellamaalla Siuntiossa, luulen, tahi Lohjalla. Myöntäkää, rakastettava sukulaiseni, että te ratsastitte kuten kroaatti. Olinpa oikein ihmeissäni, kun pääsin eheillä jäsenillä kahakasta, ja minun

hovimestarini saattaa todistaa tänäpäivänä, että Klaus poikanne tulee urhoolliseen isäänsä... Jaa, niin se oli. Tuo kiitetty Sigfrid mestari kutsui meitä erääseen torppaan. Hän kastoi kaksoisparin, muistaakseni. Olisiko tuo poika toinen niistä?"

"On", sanoi Aake herra. "Klaus, sovi pojan kanssa, hän on kelpo ratsastaja!"

Pieni Klaus mietti. Isä piti tätä poikaa niin rakkaana, kuin kivulloinen aatelismies tietysti pitää ainoaa loistavan nimensä perillistä, sen poikakin tiesi aivan hyvin, mutta eipä isän kanssa käynyt leikinteko silloin, kun hän oli vihoissaan. Klaus olisi antanut lepyttää itseänsä, joll'ei täällä olisi ollut katselioita, joittenka nähden nuori kahdeksanvuotinen aatelismies ei tahtonut nöyryyttää itseänsä. Siis selitti hän, että, jos Bennu tahtoi pyytää anteeksi ja suudella hänen kättänsä, tahtoi hän olla armelias.

"Suutele sinä hänen saapastansa! et sinä siitä sen huonommaksi tule", nauroi sotamarsalkka.

Se joka ei suudellut kättä paremmin kuin saapastakaan, se oli Bennu. Hän selitti, ettei hän ollut mitään pahaa tehnyt, ja kertoi koko tapauksen.

"Onko se niin. Palikka?"

Tallimestari vastasi varovaisesti, että Piili oli peljästynyt ja lähtenyt karkaamaan ja Bennu oli sitä hillinnyt. Klaus herra oli pysynyt satulassa kuten oiva rakuuna, mutta hän ei olisi kauemmin jaksanut hillitä tuota peljästynyttä hevosta.

"Mars makuuhuoneeseesi!" komensi Aake herra nuorta perillistänsä. Poika totteli äkäisenä, sitte kuin hän ensin oli tehnyt Tukholmassa opitun soman kumarruksen teltassa oleville vieraille.

"Mikä nimesi on?" kysyi kreivinna tuolta kahdentoistavuotiaalta pelottomalta pojalta, joka häntä miellytti.

"Bennu."

"Mikä isäsi on?"

"Torppari." Bennu oli usein kuullut, että hänen isänsä oli mustalainen, mutta oli siihen syytökseen aina vastannut nyrkillään.

"Sinä olet polttanut leukasi? Ja kätesikin?" huudahti kreivinna.

"Me leikimme niityllä palavien nuolien kanssa."

"Ja tuollaista he nimittävät lasten leikiksi! Teidän armonne", — ja kreivinna katsoi rukoilevasti Aake herraan, "saahan poika jäädä palvelukseenne?"

"Saa, koska te sitä toivotte. Rajupää hän on, ja minun ratsumieheni eivät ole häntä kesymmäksi tehneet. Minä lähetän hänen Kirkniemeen. Pojat ovat kankeaniskaiset, paras on, että eriävät. Näkikö teidän armonne Klaun, hevosen seljässä? Hän ei huonosti ratsasta ikäänsä nähden. Vai mitä teidän armonne tuuma?"

"No niin, hän todellakin onnistui saamaan hevosensa karkaamaan."

"Mutta hän pysyi satulassa! Piili olisi voinut viskata vanhankin ratsastajan seljästään. Semmoinen voima, semmoinen tuli!

Huomasiko teidän armonne Piilin lapoja?"

Kreivinna, joka ei ollut Piilin lapoja huomannut, kutsui vielä kerran luokseen Bennua, joka velvollisuuden mukaisesti odotteli uusia määräyksiä teltan ulkopuolella.

"Sinä olet löytänyt kultavitjat. Miksikä et niitä pitänyt? Kultavitjat ovat kalliit."

"Minä tiesin, että teidän armonne oli vitjat kadottanut", vastasi poika teeskentelemättömästi.

"Ja sinä et pyydä mitään löytäjäisiä?"

Bennu punastui. Sitä hän ei ajatellutkaan.

"Sotamarsalkan luvalla saat sinä pitää tämän hopeaneulan löytäjäisenä ja muistona minulta. Jos joskus maailmassa hätään tulisit, ja minä voisin sinua auttaa, niin näytä minulle tämä neula, se on yksin lajissaan ja minä olen sen tunteva."

Bennu otti punastuneena vastaan neulan. Sitte kuin hän torpasta läksi oli tämä ensi kerta kuin nainen — ja kaunis nainen, noin mahtava rouva — oli sanonut hänelle ystävällisen sanan. Hän kumartui alas, kuten hän oli nähnyt muitten tekevän, ja suuteli kreivinnan hameen liepeitä.

"Ole aina rehellinen ja uskollinen!" — sanoi tuo korkeasukuinen nainen ja silitti hienolla kädellään tuon kyynelsilmäisen pojan mustaa tukkaa.

* * * * *

Lavilan ylhäisimmät vieraat sanoivat seuraavana aamuna hyvästi, kreivi ja kreivinna jatkaaksensa matkaa Poriin, presidentti Kurki tyttärineen palatakseen Turkuun. Ei ole todenmukaista, että tuo vieraanvarainen vastaan-otto Lavilassa olisi vaikuttanut kreivin vastaukseen kosioimiskysymyksessä; luultavampaa on, että vanhan Jaakko de la Gardien puoltosana vastaukseen vaikutti sekä että liitto sotamarsalkka Tottin kanssa kuitenkin vihdoin havaittiin hyödylliseksi Brahe-suvun valtiollisille tarkoituksille. Sillä jo sunnuntaina seuraavan Lokakuun seitsemäntenä päivänä 1638 vietettiin Aake Henrikinpoika Tottin ja korkeasukuisen Visingsborgin kreivinnan, Rydboholman ja Lindholman vapaaherrattaren, neiti Kersti Abrahamin tytär Brahen häät, suurella komeudella Tukholmassa. Tämä avioliitto oli lyhyt ja lapseton. Morsian sai korkean arvonsa mukaisen huomenlahjan: ylkämies etsi emäntää suuriin pitoihinsa ja sai sairaan hoitajan, joka piti jalustinta hänen urhoollisessa ratsastaistelussaan viimeistä vihollista, kuolemata vastaan. Kersti Brahe, itse unhotettuna, mutta suuresti kunnioitettuna kotoisten avujensa takia, eli vielä monta vuotta kiitetyn puolisonsa jälkeen.

10. Uiva lastu.

Näin paljo sydäntä heillä oli.

Yksinäiseltä näytti vuoren rinne tuolla kaukana. Koivut, haavat, raidat ja pihlajat makasivat kaatuneina kaskessa kuivamassa. Oi nuot kauniit, valkoiset, korkearunkoiset koivut, joissa kevään ensimmäinen käki monesti oli kukkunut, niitten jo piankin täytyi tuhallaan höystää tuota kivistä maata. Niitten lehevät oksat olivat

talven varaksi pantu korjuun lampaita varten. Noitten typistettyjen koivun-oksien välissä kohosi vielä joku maitohorsman korsi, tahi kimppunen mustikanvarsia. Hämähäkki kehräsi lankojaan näitten mukavien kiinnikkeiden avulla oksasta oksaan; muurahainen löysi täältä rakennustarpeita kekoihinsa; kultakärpänen, äsken kuorestaan kiivenneennä, koetteli hohtomaisia siipiänsä; turilas kiipesi rungon ylitse ja koetti lentää, mutta onnistumatta. Kaikkialla oli eloa ja kaikki iloitsi, paitsi tuo hävinnyt nuori metsä, joka oli kaatunut kirveen iskusta ja jonka nyt piti antaman ytimensä viljanjyvälle.

Oli varhainen aamu kesäkuun alussa, — niin varhainen, että koillinen taivas vielä oli kultaliepeissä, — kaksi vuotta niitten pitojen jälkeen, jotka herra Aake Tott piti Lavilassa kreivi Brahelle. Kaski kuului Kaskaksen torppaan. Kaksi laihaa lehmää ja yksi mullikka olivat laitumella tuolla rinteellä, jossa löysivät muutamia ruohonkorsia. Neljä lammasta, jotka olivat lahjoitetut paremmalla elatuskyvyllä, tekivät uskaliaita hyppäyksiä metsän tappotanterella ja löysivät runkojen välistä koskemattomia ruohomättäitä. Noin kolmen- eli neljäntoista-vuotinen tyttö istui vuorella paimentaen karjaa. Hänen aamupukunsa oli niin yksinkertainen ja köyhä kuin mahdollista oli: karkea paita, kapea hame. Kenkiä ei ollenkaan eikä huivia. Pitkät kampaamattomat mustat hiukset, auringon polttamat kasvot, paljaat kädet ja jalat, niin ruskeat kuin ne lattiamatot, joita Dordei ennen hyvän toimeen tulonsa aikoina kivensammalilla painoi. Se oli Hagar, hän, joka ei tullut rikkaan Lydik Larssonin kasvattityttäreksi.

Mitäpä Dordeilla, kasvatti-äidillä, olisi ollut vara pukea Hagaria saksan villoihin! Hänellä oli nyt itsellään kahdeksan kuluttajaa ja ajat kävivät yhä huonommiksi. Viljankato ja karjan ruoan puute lisäsivät sodan kiskomisia. Kolmannen ja neljännen lehmän oli vouti ottanut

ryöstöllä. Hiirakko kopisteli vanhana ja tuiki kuluneena yksin tallissa. Kuormahevonen, joka Piilin sijasta saatiin, havaittiin jo seuraavana vuotena kelpaamattomaksi. Kuten Aake herra, rupesi Tuomaskin tuntemaan sodan jälkimaininkia. Onni oli kuitenkin, että molemmat vanhemmat lapset, Tommu ja Sigfrida, nyt olivat vanhempiensa oikeana ja vasempana kätenä, sillä Hagaria ei enään sopinut lukuun ottaa; hänellä oli oma yksityinen maailmansa.

Hän istui vuorella lukemassa. Mitä hän luki? Torpassa oli kolme kirjaa: raamattu, virsikirja ja katekismus. Mutta ei se ollut yksikään näistä, se oli Erik Eriksonin suomalainen postilla, painettu Tukholmassa 1621; hän oli houkuttelemalla ja puoli väkisinkin saanut lainata tuon suuren kahdessa nidoksessa olevan kirjan pappilan uudelta nuorelta apulaiselta. Hagar ymmärsi ainoastaan ruotsia, kuten suurin osa Karjan pitäjäläisistä, mutta suomalaista väkeä oli sekaantunut kaikkialle pitäjään; hän oli kuullut suomea puhuttavan. Mitäpäs muuta tarvittiin? Hagar oppi suomea postillasta, sillä ei yhtään kieli-oppia, ei ainoatakaan sanakirjaa, ainoastaan muutama uskonnollinen kirja oli näihin asti koskenut tuon Suomen pohjoisen neitseellisen kielen kehittymättömiä siipiä. Vuodesta vuoteen sanoi kangas hongalleen: ymmärrätkö minua? ymmärrän, sanoi honka, puhuthan sinä mitä sydämmeni tuntee. Päivästä päivään kysyivät järven aallot rantakalliolta: Ymmärrätkö meitä? Mitenkä en teitä ymmärtäisi? vastasi kallio; en ketään muuta käsitäkkään. Kieli, joka antoi luonnon äänille sielun, kysyi korvalta: ymmärrätkö minua? Ymmärrän, vastasi korva, mutta mitä sanoo silmä? Silmä vastasi: veistä minulle puustavit että näen nuot vieraat äänet! Siinäpä puute. Puustavit olivat vielä hyvin harvinaisia ja tottumattomasti leikattuja; koko Suomessa ei ollut yhtään kirjapainoa. Myöskin ruotsinkieli oli kehittymätön, kompasteleva, koulu-iässä oleva lapsi. Sotaa ei ollut silloin sydämmen ja ajatuksen, tässä maassa olevain kahden

ilmituojan välillä, jolleivät muuta ymmärtäneetkään, ymmärsivät he kuitenkin rakastaa toisiansa.

Hagar oli kasvanut, vaan ei niin, kuten puu metsässä kasvaa, runko, oksat ja ydin, sopusuhtaisesti kehittyneenä. Kun hänen ruumiinsa oli kasvanut kolme tuumaa pituutta, oli hänen sielunsa kasvanut kymmenen tahi kaksitoista tuumaa. Hän oli kypsymätön, viheriä raakile, joka valmistuu hedelmäksi, mutta jonka maku on karvas. Hän oli sellainen hoikka, ryhditön, neljännellätoista vuodella oleva tyttö, joka ei voi pituuttaan kannattaa, eikä hallita niitä liehuvia perho-ajatuksia, jotka varustavat kasvavia siipiänsä lentääksensä ulos maailmaan.

Maltillinen odotus tuossa viehättävässä elämän keväimessä on mahdollinen ainoastaan säveämielisille, hyvän ja hiljaisenluontoisille; vilkkaat ja pontevat vastustavat hellimpiäkin, kaikkein enimmän oikeutettujakin siteitä, jotka tuntuvat heistä kahleilta. Hagar oli kapinallinen itseänsä kohtaan sekä koko sitä ahdasta maailmaa kohtaan, joka häntä ympäröitsi. Tämä janoava, myrskyinen, palava sielu, joka oli ikäänkuin munankuoreen suljettuna, mitenkäpä hän olisi ollut lehauttamatta kuten lintunen siipiään vasten akkunaa! Mitä tarkoitti tuo tuntematon, ääretön lahjojen ja kysymysten syvyys, joka aaltoili hänen nuoressa päässään? Ja tuo voimakas, rientävä henki, joka kohotti helmansa kohden äärettömiä korkeuksia, jolloin olemuksen muodot lyijyn painolla riippuivat sen köyhässä avojalassa, mistäpä löytyisi oksa, johon istahtaisi?

Ei yhtään vastausta!

Poissa oli Cannabis, jota hän ei enään tavannut, poissa olivat nuot viettelevät, opinkielellä kirjoitetut kirjat, joihin hän vähäksi aikaa nälkäisenä oli antautunut. Dordei ei olisi millään hinnalla kärsinyt

huoneessaan noin paavillista harhailua, vaikkapa se uskomaton tapahtuma olisikin tapahtunut, että Hagar olisi saanut latinaa lainata pappilasta. Mutta kova suojelustulli kasvattaa aina salakauppiaita. Hagar oli Uuskylässä löytänyt tuollaisia kirjallisuuden tähteitä, jotka lopettavat ratansa seinärakojen peitteenä — revittyjä, painettuja lehtiä Olof Buren *arithmetica instrumentalis* nimisestä kirjasta, painettu 1609, ja Marcus Helsingiuksen *compendium astronomicum*, painettu 1597. Tämähän löytö oli ilman alkua ja loppua, mutta siinä oli laskutaitoa, siinä oli tähtitiedettä, siinä oli latinaa! Kotiin palanneet sotamiehet olivat jättäneet saksalaisia kirjoja moniaalle. Hagar ei sanaakaan saksaa ymmärtänyt, mutta mitä varten kirjoja olisi löytynyt, ellei luettavaksi. Hän koetti tavata noita tuntemattomia sanoja sekä löysi sanan, joka vivahti ruotsiin, ja arvasi lauseen sisällyksen yksityisistä sanoista sekä yksityiset sanat lauseen sisällyksestä, siksi, että hän tässä, kuten suomenkielessäkin, jotenkin oli oppinut käsittämään kirjojensa sisällyksen. Nämät kirjat, jotka hän näin oli saanut käsiinsä, eivät olleetkaan lapsensatuja, ne olivat oppineita raamatun selityksiä ja laveita Augsburgisen uskontunnustuksen selityksiä, jotka luultavasti olivat Saksasta ryöstönä otetut ja sittemmin viskatut pois hyödyttömänä, tilaa ottavana kapineena.

Hagar oli näistä oppineista töistä tavallaan oppinut "raamatun oikeaa tolkkua", jota hän kaksi vuotta takaperin hartaasti oli halannut oppia. Sehän epäilemättä jo oli liiaksi hänen iälleen ja kokemukselleen, mutta mitä hän niistä oppi oli ainoastaan puustavin oppia, joka kuolettaa, eikä hengen oppia, joka eläväksi tekee. Hänen pieneen päähänsä kokoontui järjestämätön puustavi-oppi, ilman mitään yhdistystä, ilman yleiskatsantoa, ilman muotoa. Sen lapsellisen uskon, mikä hänellä oli, kun hän ennen raamattua luki kannesta kanteen, nuot jumaluusopilliset selitykset tomuksi

musersivat. Mitä tiesi tuo paljon lukenut ja kuitenkin taitamaton lapsi uskon-opin taisteluista, epäuskon käärmeenkiemurtelemisista aina apostolien aikakaudesta asti, taikka niitten voimallisista liittolaisista petollisessa ihmissydämmessä?

Hän tavaili hämmästynein lapsensilmin noita epäselviä taistelukysymyksiä Kristuksen personallisesta tahi kuvannollisesta läsnä-olemisesta Herran ehtoollisessa, sekä Pyhän Hengen uloskäymisestä ainoastaan Isästä, tahi Isästä ja Pojasta. Hänellä ei ollut mitään käsitystä Hengen vaelluksesta maailman historiassa tahi sen uudistuttavasta voimasta uskovaisen sydämmessä. Hän kulki kuten unissaan toivotonta epäilystä kohden, mutta epäilykseenkin tullakseen oli hän vielä liian lapsi; hän saattoi ainoastaan tuntea itsensä rauhattomaksi, onnettomaksi, hirveän tyhjäksi…

Nyt hän istui piispa Erikssonin postillaa katsellen ja käänsi lehden, lehden perästä, tietämättään, mitä hän luki. Tässä kirjassa löytyi vielä uskonpuhdistuksen-aikakauden elävä, lämmin usko, joka vain aivan pian verensä vuodatti tuossa sielua ja ruumista kuolettavassa sodassa, saadakseen jälkeläiseksensä tuon jäisen puhdas-oppisuuden ortodoxian. Erikssonin postilla ei ollut vapaa aikakautensa turhantarkasta esityshalusta, mutta siinä oli paljon todellista hartautta, niin sydämmellinen rakkaus Jumalaa ja ihmisiä kohtaan, että Hagar tunsi itsensä pettyneeksi noitten vaikeakäsitteellisten taistelukysymysten selityksien suhteen. Mitähän rakkaus Jumalaan ja ihmisiin oli noitten uskonopillisten selitysten selville saamisen rinnalla? Hagar väsyi.

Aurinko nousi korkeammalle, imi kasteen sekä suuteli polttavilla suudelmillaan vuorta, kaskea, kanervia, tuota mustakutrista päätä, noita ruskeita käsivarsia ja jalkoja. Aamuviileys haihtui kesäpäivään,

mehiläiset surisivat, kuhankeittäjä kukahteli metsässä, Hopeakukkasen lehmänkello ja lampaitten kulkuset ääntelivät yksitoikkoisina laaksossa. Piispan postilla luisui huomaamatta alas sammalille, leppäterttu käveli sen lehdillä, ja Hagar, joka oli tarhassa lehmien kanssa ollut koko yön puoli valveella, vaipui uneen vasten kovaa kalliota.

Hän oli maannut neljänneksen, tahi kaksi, kun rahina puolanvarsissa herätti hänen uinahduksestaan. Hagar hyppäsi pystyyn ja näki edessään vieraan pojan, mustakutrisen kuten hän itsekkin, päivettyneen kuten hän, avojalkaisen kuten hän, mutta hurjistuneen ja likaisen näköisen, jalat verisenä ja vaatteet rikki revittynä, tuijottaen häneen. Ennen kuin hän vielä ennätti tointua ensimmäisestä säikähdyksestään, kuuli hän pojan huulilta epäröivän kysymyksen:

"Hagar?"

"Bennu!" vastasi Hagar. Hän oli tuntenut äänen. Nämät molemmat, veli ja sisar, eivät olleet nähneet toisiansa neljään vuoteen, silloin viimeksi, kun Bennu karkasi Piilin kanssa Uuskylän talosta. He olivat vieläkin toistensa näköiset, kuten kaksi mustikkaa samalla oksalla, mutta Hagar oli nyt kasvanut melkein puoli päätään veljeänsä pitemmäksi.

Ja nyt he itkien lankesivat toistensa kaulaan. Näin paljo sydäntä heillä kuitenkin oli, ja ellei heillä sitä olisi ollut, eivät he olisi olleet yön lapsia, vaan sen epäsikiöitä.

He istuivat toinen toisensa viereen vuorelle. Sisar alkoi ensiksi puhua.

"Mikä sinun on, Bennu?" kysyi hän, samalla kun hän teeskentelemättömällä hämmästyksellä katseli pojan verisiä jalkoja ja hurjistunutta muotoa. "Mistä sinä tulet?"

"Kirkniemestä."

"Miltä sinä näytät! Miksikä tänne tulet?"

"Olen ampunut Greger Anderssonin kuoliaaksi."

"Noh, soh. Hullutuksia!"

"Minä olen ampunut hänen kuoliaaksi. En minä tietänyt, että musketti oli latinkissa."

"Mitäs puhut! Greger Anderssonin?"

"Hän oli paha mies! Lauri Palikka oli aina hyvä minua kohtaan. Sitten pieni Klaus eroitti minun palveluksestaan. Sitte tulin Kirkniemeen. Greger Andersson oli tallimestarina siellä. Hän oli ennen yksi noista miehistä, jotka ajoivat minua takaa kun Piilin kanssa karkasin."

"On kovin pitkä aika siitä, kuin sinusta olemme kuulleet. Soo, Greger oli paha sinulle?"

"Hän otti hevosen, jonka Aake herra antoi minulle ratsastettavaksi, kun Klaus sai Piilin. Sen sijasta sain minä ontuvan tamman. Se jäi suohon. Greger sanoi: nyt sinun pitää ajaman härkiä. Musta sonni oli vihainen, niin, se puski niin, niin kovasti! Minulla oli kirves ja minä hakkasin siltä sääret poikki. He panivat koirankoppiin minun… Neljä päivää istuin koirankopissa enkä saanut muuta kuin koirain ruokaa. Sitten minä mursin itseni ulos sieltä ja makasin piilossa heinä-

ullakossa. He aikoivat lähettää kuusi ratsastajaa Lavilaan. Matti Lång sanoi minulle: tule ulos Bennu, tee musketit puhtaiksi! No niin, minä tulin ulos, minä istuin takapihalla pyssyjen puhdistustoimessa, kun Greger tuli piiska kädessä vastaani. Oletko siellä, mustalaiskoira? sanoi hän; kyllä minä sinua opetan karkaamaan!... Älä tule tänne! sanoin minä ja asetin musketin häneen päin. Hän tuli... minä ammuin... hän kaatui... minä juoksin. Piilota minua, Hagar, piilota minua! He ajavat minua takaa; minä juoksin koko yön."

"Sinun olisi pitänyt valittaa Aake herralle... kirjoittaa!"

"Kirjoittaa?"

"Jaa niin, sinä et osaakkaan kirjoittaa. Osaatko lukea?"

"Äiti opetti minulle puustavit ennen, mutta ne minä olen unohtanut."

"Mitä sinä osaat, Bennu?"

"Ratsastaa, taistella, ampua, metsästää, opettaa koiria, heittää tonttua, noppaa..."

"Oih, tuommoista! Mihinkä sinä ai'ot karata?"

"En tiedä. Ehkä Turkuun. Olen saanut neulan kreivinnalta..."

Hagar mietti. Hänen oppinsa haihtui pois kuten sumu tämän uhkaavan vaaran edestä. Hän oli päättävä ja rohkea kuten veljensäkin, mutta paljon enemmän kehittynyt ymmärrykseltään.

"Niin, he ajavat sinua takaa ja etsivät sinua varmaankin täältä. Sinä et saata karata Turkuun, sinne on pitkä matka, he saavat sinun

kiinni tiellä. Mutta Aake herran luo…"

"Aake herra makaa huonona sairaana Lavilassa. Klaus on siellä."

"Sitten ei muuta neuvoa löydy, kun että karkaat Saksanmaalle. Pohjan pitäjässä on Henderssonin tavaralaiva, joka näinä päivinä on purjehtiva Saksanmaalle. Sinne sinun täytyy juosta, kuten henkesi puolesta. Onko sinulla rahaa?"

"Minulla on kuusi taalaria takkiini neulottuna. Aake herra antoi ne minulle, kun minä Lavilasta lähdin."

"Sehän on hyvä, oikein hyvä; minulla ei ole kupariäyriäkään."

"Mutta jos he tulevat nyt… nyt?" Ja poika katseli metsää pelonalaisilla silmillä.

"Mene, pese itsesi ensin purossa, jalkasi vuotavat verta kun olet juossut. Jätä sinne takkisi ja housusi. Minä puen ne ylleni ja jätän sinulle hameeni. Jos he tulevat, ottavat he minun."

"Mutta he lyövät sinua, Hagar, he sitovat sinun, he vievät sinun pois."

"Kyllä kai, mitäpä he minulla tekisivät? Älä nyt viivyttele, pian! Sigfrida tulee maitoa tuomaan. Minä olen maannut tarhassa lehmien kanssa tänä yönä."

Poika seurasi neuvoa. Hetken perästä olivat molemmat lapset muuttuneet, poika tytöksi ja tyttö pojaksi. Tytön hame laahasi kantapäissä asti, mutta pojan pienet vaatteet eivät ulottuneet paljoa yli polvien. Hyvin päättääksensä pojan vaatetuksen pani Hagar

hänen hiuksensa jakaukselle männyn oksalla. Voihan kammattakin toimeen tulla.

Sillä välin kun Hagar tuota teki, muisti Bennu jotakin, joka hänen mielestänsä oli hyvin arveluttavaa.

"Enhän minä tytön vaatteissa saata Saksanmaalle lähteä! Ei laivalle tyttöä vastaan oteta!"

"Noh, minä juoksen kotia tuomaan pyhähameeni... Ei, minä menen kotia paitasillani. Sinä saat pojanvaatteesi mukaasi pieneen myttyseen."

Samassa kuului heidän takanaan kirkas ääni:

"Ja keisarin tyttäret pussosissaan,
He Roomasta lääkkeitä toivat vaan.
Ol' heillä Lavendel ja Rosmari,
Mun kultaseni!"

Sigfrida seisoi siinä kippo kädessä ja katseli ihmeissään noita vieraita lapsia. Siinä oli Hagar, eikä kuitenkaan Hagar, Bennu eikä kuitenkaan Bennu.

Heidät oli havaittu; sitä ei nyt enään voinut auttaa. Hagar teki pikaisen päätöksen.

"Etkö tunne meitä enään? Ole vaiti, älä puhu iäiselle ihmiselle että olet meitä täällä nähnyt! Minä olen lainannut hameeni Bennulle, sillä pahat ihmiset etsivät häntä, ja nyt hänen täytyy lähteä pois, kauas pois! Juokse pian kotia, ota minun pyhähameeni, tahi lainaa minulle huonoin mitä sinulla on; Bennun täytyy saada vaatteensa takaisin. Vartooppas... hän on nälissään. Anna hänelle leipä, joka on minulle

aamiaiseksi lähetetty! Minä tulen sinua vastaan metsätiellä. Joudu, äläkä puhu kellenkään; kyllä minä sitten kerron äidille!"

Sigfrida oli neljäntoista-vuotias hänkin, mutta ihan toisellainen kuin nuot kaksi! Vaaleahiuksinen, hurskas, hyvä, kukoistava, terve, viaton, lempeä, iloinen, ilman oppia, ilman suruja, kasvanut mailla ja metsissä, kuten peipponen rauhaisassa pesässään. Hän ei tietänyt kuinka rakkaana hän oli Bennun pitänyt ennen kuin hän kasvattiveljeään kaipasi. Nyt näki hän pojan noin kummallisena. Mutta hän ei kysynyt mitään, hän ei tarjonnut kättään, hän pudotti kipon, jossa leipä oli sekä lankesi pojan kaulaan ja suuteli häntä, punastui samassa ja juoksi sanaakaan sanomatta matkoihinsa, toimittaaksensa Hagarin asian.

Tytön puvussa oleva poika katsoi ihmeissään hänen jälkeensä. Hän ei suuteloa ymmärtänyt, hän ymmärsi vain, että he ennen olivat olleet hyviä ystäviä. Sitte kuin hän Kaskaksen torpasta karkasi, oli hän unhottanut minkälainen naisellinen hellyys on, siksi, että hän Lavilassa tunsi jotakin lämmintä sydämmessään, ja lämpö tuli silloin melkein niin korkealta kuin auringon lämpö.

"Syö ja juo maitoa!" sanoi Hagar. "Meiltä on kaksi penikulmaa Skuruun."

Bennu rupesi sisarensa asemesta paimentytöksi, sillä välin kuin hän meni Sigfridaa vastaan. Hän söi, vaan ruoka ei maistanut. Metsässä ritisteli; hän katsoi vapisten sinne päin. Hevosten jalkojen ääni kuului… ei, se olikin varsa, joka iloisessa nuoruudenriemussa juoksenteli laitumella. Ei takaa-ajajista kuulunut mitään. Tuo muuten rohkea poika pelkäsi nyt värisevää lehteäkin. Hän oli ensi kerran tutustunut tuohon pelottavaan voimaan, joka hallitsee rohkeintakin, enimmän paatunuttakin, — omantunnon voimaan.

Hagar palasi, uudestaan tytöksi muuttuneena, ja veljen vaatteet olivat hänellä myttysessä. Ja nyt heitä oli kaksi sisarta, jotka oikoteitä myöden uskalsivat lähteä tuolle vaaralliselle, Pohjan pitäjään vievälle maantielle. Matka meni onnellisesti ilman vastuksia. Sittemmin kuultiin, että takaa-ajajat olivat Kirkniemestä lähteneet Lavilaan päin. Hagar oli Sigfridalie jättänyt karjan huolenpidon ja seurasi pakolaista Skuruun saakka. Siellä otti Bennu jälleen miehen vaatteet yllensä. Sisar ja veli etsivät laivaa, joka oli valmis purjehtimaan Stralsundiin ja sen löydettyänsä puhui Hagar laivan kuljettajan, Henderssenin kanssa, että poika tahtoi Saksanmaalle lähteä.

"No miksikä ei?" vastasi Hendersson. "Kuusi taalaria kalunkuljetuksesta."

"Kuusi taalaria noin reippaasta laivapojasta, joka tekee yhtä paljon hyötyä kuin merimies? Kysyisitte mitä hän pyytää kuukausirahaksi!"

Laivuri nauroi: "Nulikka kulkee niin hajasäärisenä ikään kuin hän tahtoisi ratsastaa kokkapuun päällä. Mutta olkoon menneeksi viiteen taalariin. Eikö hän tahdo? Noh, neljä siis, mutta se on viimeinen hintani."

Keskustelu lopetettiin siten, että poika pääsi laivaan kolmesta taalarista. Bennulla oli siis kolme taalaria säästössä, jolla hänen tuli hakea onneansa tuntemattomassa maailmassa. Ei kukaan omainen, ei yksikään sukulainen, ei edes ainoakaan tuttava tälle orpo raukalle kurkottanut kättänsä tueksi. Hän oli merellä uiva lastu, ilman rantaa, ilman pohjaa, kaikkien tuulten ja aaltojen vallassa, siinä myrskyisessä aikakaudessa, jolloin hyökylaine virutteli pois maita ja valtakuntia, parhaimmin varustettuja linnoja, ja turvallisimmin juurtuneita oloja ihmisellisessä olemuksessa.